

Vážené kolegyne, vážení kolegovia,

v tomto čísle nášho Fóra sa pozrieme na život v archívoch po „veľkom tresku“, ktorý nás v podobe redukovania pracovných miest zasiahol v minulom roku. Písali ste o tom, ako sa vám darí (či skôr nedarí) v niektorých prípadoch doslova v zdecimovaných kolektívach plniť úlohy, ako sa kolektívy spamätávajú z týchto traumatizujúcich zážitkov. Našu redakciu ste doslova zasypali príspevkami, veď ide o skutočné problémy archivárov, pre ktoré Fórum archivárov vzniklo a ktorým sa chce od svojho prvého čísla venovať.

Niečo sa vám v úvodných vetách nepozdáva? Tí, ktorí zapochybovali o ich pravdivosti, sa samozrejme nemýlia, a tých, ktorí si vydýchli a prebehla im myslou myšlienka, že „konečne“, musím sklamať. To len zúfalstvo členky redakčnej rady, ktorej pripadla úloha napísať úvodník k dnešnému vydaniu nášho Fóra, ju priviedlo k predstave, ktorá (s prihliadnutím na reálnu situáciu) pôsobí celkom ako aprílový žart. Ako už z významu slova *úvodník* vyplýva, mal by jeho autor predstaviť aktuálne číslo časopisu, poukázať prečo je také, aké je, prečo sa venuje tomu, čomu sa venuje a tak ďalej. Nie som žurnalistický talent, ale som presvedčená, že ak by obsah prvej vety bol čo len trochu pravdivý, nemala by som veľký problém s jeho napísaním. Preto ten úlet do oblasti sci - fi.

Prezrela som si znovu úvodníky v predošlých číslach a pochytila ma beznádej. Hlbšie, ako nám do svedomia vstúpili ich autori, veru nedokážem. A keďže som tiež jedna z tých, ktorým každý jeden deň v práci pripadá, že by mal mať ešte aspoň ďalších osem hodín na to, aby som stihla napísať trebárs príspevok do nášho časopisu, nemám odvahu búšiť do svedomia archivárov, kladením otázok *“Prečo si nenájdete čas, ...?”* a *“Ako je to možné, že nepíšete...?”*. Všetci si uvedomujeme, že by bolo o čom. Veď denne sa potýkame s toľkými ťažkosťami, o ktorých by sa dalo písať, na druhej strane sa nám možno podarí vyriešiť problém, s ktorým si inde nevedia poradiť a len pár riadkami by sme mohli kolegom pomôcť, prípadne vyvolať diskusiu o spôsobe riešenia takého problému (ale to už je naozaj príliš odvážna predstava).

Mojou úlohou je však napísať úvodník k tomuto vydaniu a tak vám, vážení kolegovia, prinášame číslo, ktoré opäť vzniklo len vďaka skalopevnému presvedčeniu našej predsedníčky, že časopis musí vyjsť, aj keby slnko nevyšlo, vďaka obetavosti Lucie Krchnákovovej, ktorá trpezlivo a taktne „mámi“ príspevky aspoň od členov výboru. Sme však optimisti a veríme, že raz sa bariéra mlčanlivosti a nechuti písať o sebe prelomí a úvodníky budú môcť začínať tak, ako ten dnešný a vôbec to nebude žart. Prichádza jar a redakčnej rade zostáva len veriť, že sa tentoraz spolu s prebúdajúcou sa prírodou zobudia aj archivári.

Želáme si to naozaj úprimne.

Oľga Kvasnicová, ŠA v Nitre, pobočka Topoľčany

Spoločnosť slovenských archivárov
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – odbor archivov a registratúr
Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky – Štátny archív v Bratislave, pobočka Skalica
Sekcia archivníctva a pomocných vied historických SHS pri SAV
Mesto Skalica

Vás pozývajú na

XII. archívne dni v Slovenskej republike

na tému

***Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva v archívoch.
Aktuálne trendy spracovávaní archívnych fondov.***

Skalica 27. – 29. máj 2008

Veľká sála Domu kultúry v Skalici
(Nám. slobody)

PROGRAM

27. 5. 2008 (utorok)

- 11.00 – 13.00 h **Prezentácia účastníkov**
- 13.00 – 13.50 h **Otvorenie**
Pozdravné príhovory predstaviteľov mesta Skalica, MV SR - odbor archivov a registratúr, SSA, MV SR - Štátny archív v Bratislave, pobočka Skalica
- 13.50 – 14.10 h **PhDr. Júlia Hautová, Mgr. Milan Mišovič** (MV SR - odbor archivov a registratúr, Bratislava)
Aktuálny stav a perspektívy sprístupňovania archívnych fondov štátnych ústredných archívov a archívov s územnou regionálnou pôsobnosťou
- 14.10 – 14.30 h **PhDr. Veronika Nováková** (MV SR - Štátny archív Bratislava, pobočka Šaľa)
Provenienčný princíp a jeho úloha pri sprístupňovaní archívnych fondov
- 14.30 – 14.50 h **PhDr. Eva Vrabcová** (MV SR - Slovenský národný archív, Bratislava)
Zbierka, či osobný fond ?
- 14.50 – 15.10 h **Doc. PhDr. Ivan Chalupecký**
K problematike inventarizácie fondu Spišská župa
- 15.10 – 15.30 h **Prestávka**
- 15.30 – 15.50 h **Mgr. Božena Slezáková** (MV SR - Slovenský národný archív, Bratislava)
Akvizičná komisia v Slovenskom národnom archíve
- 15.50 – 16.10 h **Ivan Galamboš** (MV SR – Slovenský národný archív, Bratislava)
Reštaurovanie historického fondu Kapitulskej knižnice
- 16.10 – 16.30 h **ThDr. Valéria Hrtánková** (Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie, Bratislava)
Antropológia kresťanskej kultúry vo svetle archívnych dokumentov v Archíve Slovenskej národnej galérie v Bratislave
- 16.30 – 17.00 h **Diskusia**

- 17.00 - 17.30 h **Prezentácia firiem**
- 19.00 h **Večerné posedenie** (*postátie*) pri cimbalovej hudbe
v Koncertnej sále Františkánskeho kláštora v Skalici
- 28. 5. 2008 (streda)**
- 9.00 – 9.20 h **PhDr. Milena Ostrolúcka**, (MV SR - Štátny archív v Košiciach)
Systematický výskum archívnych dokumentov k dejinám Slovenska a Slovákov v Historickom archíve Kongregácie pre evanjelizáciu národov vo Vatikáne
- 9.20 – 9.40 h **PhDr. Daniela Pellová** (MV SR - Štátny archív v Prešove)
Sprístupňovanie rodových archívov v Štátnom archíve v Prešove
- 9.40 – 10.00 h **PhDr. Jarmila Bátovská, Mgr. Marta Švolíková**, (MV SR - Štátny archív v Nitre, pobočka Levice)
Pozostalosti riaditeľov štátnych archívov v Štátnom archíve v Nitre – pobočka Levice
- 10.00 – 10.20 h **Prestávka**
- 10.20 – 10.50 h **PhDr. Viliam Csáder, Mgr. Mária Grófová** (Archív Univerzity Komenského, Bratislava)
Príspevok k problematike osobných fondov v Archíve Univerzity Komenského
- 10.50 – 11.10 h **Mgr. Lýdia Kamencová** (Ústredný archív Slovenskej akadémie vied, Bratislava)
Prínos osobných fondov pre výskum rozvoja vedy
- 11.10 – 11.30 h **Mgr. Andrea Farkašová** (Budapest Főváros Levéltára - Archív hlavného mesta Budapešť)
Spracovanie, sprístupnenie a využitie osobných fondov v Mestskom archíve hlavného mesta Budapešť
- 11.30 – 12.00 h **Diskusia**
- 12.00 h **Obed**
- 13.30 h **Exkurzia - prehliadka mesta**
- Farský Kostol sv. Michala s vyhlídkou na mesto z veže kostola
- Mlyn bratov Pilárikovcov (technická pamiatka)
- Rotunda sv. Juraja
- Výroba trdelníkov (Františkánsky kláštor)
- 19.00 h **Slávnostná večera**
- 29. 5. 2008 (štvrtok)**
- 8.00 h **Valné zhromaždenie Slovenskej spoločnosti archivárov**
- 1) Otvorenie
 - 2) Voľba návrhovej a mandátovej komisie
 - 3) Správa o činnosti SSA
 - 4) Správa o činnosti Výboru SSA
 - 5) Správa o hospodárení SSA
 - 6) Správa revíznej komisie
 - 7) Návrh činnosti SSA na rok 2009
 - 8) Diskusia
 - 9) Prijatie uznesení
 - 10) Záver

VÝBOR(N)OVINY

Zápisnica

zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, Bratislava 29. januára 2008

Hlavným bodom programu zasadnutia výboru SSA boli prípravy na archívne dni, ktoré sa budú konať 27. – 29. mája 2008 v Skalici. Pani riaditeľka skalickej pobočky ŠA v Bratislave Mgr. H. Polakovičová informovala výbor o organizačných možnostiach a zabezpečení v oblasti ubytovania, konferenčnej sály, programu, spoločenskej večere a exkurzie na XII. archívne dni.

Výbor ďalej rokoval o téme a programe konferencie ako aj valného zhromaždenia, o naplnení pripravovaného čísla Fóra archivárov a aktuálnych úpravách webovej stránky SSA. Ďalej M. Kačkovičová informovala ostatných členov výboru o hospodárení SSA za posledné obdobie. V bode rôzne boli prerokované - úprava hlavičkového papiera s erbovým znamením SSA, účasť niektorých členov výboru na medzinárodnej konferencii v Poľsku (Bocheň), otázky sponzorstva a propagácie (výbor plánuje vydať súbor pohľadníc unikátnych archívnych dokumentov zo štátnych archívov).

Výbor odsúhlasil prijatie novej členky RNDr. Daniely Nogovej (Výskumný ústav srdcových a cievnych chorôb, Košice), stav členskej základne SSA k 31.12.2007 je 346 členov.

Zapísala: E. Machajdíkova (tajomníčka SSA)

Bratislava 30. januára 2008

Zápisnica

zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, Bratislava 11. marca 2008

Z. Kollárová informovala členov výboru o rokovaní predstaviteľov archívnych spoločností V4 (Slovenskej a Českej republiky, Poľska a Maďarska), ktorá sa konala v Ostrave 6. – 7. marca 2008. Hlavným bodom programu boli prípravy XII. Archívnych dní v Skalici, rokovalo sa o zabezpečení rôznych organizačných, finančných a technických záležitostí. Ďalšie rokovania sa týkali návrhu úprav stanov SSA, priprav nového čísla Fóra archivárov; účasti štyroch členov SSA na konferencii v Bochni (Poľsko); pripravovaného súboru pohľadníc archívnych dokumentov zo štátnych archívov; exkurzií; stáže pre dve členky SSA do Poľska a administratívnych záležitostí.

Uznesenia:

Výbor odsúhlasil:

1. finančné uhradenie ubytovania Doc. Dr. I. Chalupeckému, ktorý vystúpi s príspevkom na XII. archívnych dňoch v Skalici,
2. finančný príspevok v hodnote 3.000,- Sk ročne pre Jakuba Tinka za vedenie webovej stránky SSA,
3. preplatenie cestovných nákladov Z. Kollárovej, E. Kašiarovej, J. Kurucárovej,

V. Hrtánkovej, ktoré sa zúčastnia v mene SSA na konferencii v Bochni (Poľsko) s príspevkami,

4. príspevok v sume 10.000,- Sk J. Hanusovi na 16. medzinárodný kongres archívov v Kuala Lumpur (Malajzia), ktorej by sa zúčastnil v mene SSA,
5. preplatenie cestovných nákladov dvom členkám SSA - Z. Donovalovej a M. Petrovičovej – stážistkám, pozvaným do archívu v Poznani (Poľsko) v júni 2008.

Výbor odsúhlasil prijatie 4 nových členov: Angelika Pálová, ŠA v Nitre – pobočka Nové Zámky, Mgr. Karin Očenášová, ŠA v Bratislave, Mgr. Martin Bartoš, ŠA v Levoči, Štefan Plačko, študent - FFUK Bratislava.

Predsedníčka SSA Z. Kollárová uzavrela zasadnutie výboru SSA.

Zapísala: E. Machajdíkova (tajomníčka SSA)

Bratislava 14. marca 2008

Z DOMOVA A ZO SVĚTA

lanus v našom erbe

MINISTERSTVO VNÚTRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
SEKCIA VEREJNEJ SPRÁVY
odbor archívov a registratúr - heraldický register
Križkova 7, 811 04 Bratislava I

Spoločnosť slovenských archívárov
Drotárska cesta 42
817 01 Bratislava

Váš list číslo/zo dňa
s.n.

Náše číslo
SVS-204-2007/01389

Vybavuje/leška
PhDr. Ladislav Vrtel /278

Bratislava
12. 12. 2007

Vec
Erb Spoločnosti slovenských archívárov

V súvislosti s Vašou žiadosťou o registrovanie erbu Spoločnosti slovenských archívárov Vám oznamujeme, že erb bol v navrhnutej podobe dňa 12. decembra 2007 zapísaný do Heraldického registra Slovenskej republiky. Erb Spoločnosti slovenských archívárov tvorí:

v modrom štíte strieborná zlatovlasá hlava boha Janusa, za štítom dve strieborné sklonené skrížené písacie brká so zlatými kostrnkami.

Erb Spoločnosti slovenských archívárov je zapísaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou W-110/2007.

PhDr. Peter Kartous, CSc.
riaditeľ odboru
predseda heraldickej komisie

Telefón
++421/2/57 28 32 78

Fax
++421/2/52 49 43 30

E-mail
Ladislav.Vrtel@mvsr.vv.sk

Internet
www.civil.gov.sk

ICO
00151866

Keď som bol chlapec, patril lanus k mojim najmenej obľúbeným rímskym bohom. To som už skôr bral na milosť Háda, ako tohto boha dvoch tvárí.... Keď sa - myslím v osemdesiatych rokoch - jeho hlava objavila ako emblém Medzinárodnej rady archívov, zažil som, ako človek zaoberajúci sa symbolmi, osobný kultúrny šok. Veľmi pozitívny. Vždy sa úprimne teším, keď sa stretnem s jednoduchým, vtipným a elegantným symbolickým vyjadrením nejakej myšlienky. Z tejto voľby som bol priam očarený. Vyjadruje totiž hodnotu, ktorá je archívárom najbližšia - hodnotu času. Napokon, ako je známe, rímsky lanus sa spriatelil so Saturnom - stelesnením času - prijal ho za svojho spoluvládcu a nastal „zlatý vek“.

Dve tváre: jedna hľadí do minulosti, druhá do budúcnosti, alebo ešte lepšie, jedna hľadí do minulosti, **aby videla** do

budúcnosti. Keďže bolo želaním Medzinárodnej rady archívov, aby sa týmto symbolom archivári na verejnosti prezentovali, urobil som pre historicky prvé archívne dni v Poprade r. 1997 „kongresový“ emblém s lanusom. Pôvodne som si myslel, že je to iba pre Poprad a bol som veľmi milo prekvapený, keď sa objavil s aktuálnym kruhospisom na nasledujúcich archívnych dňoch v Šamoríne a potom na všetkých ďalších. Tradícia bola založená.

S archivárskou symbolikou som sa zaoberal už viackrát. Najprv to bolo „logo“ Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré vzniklo hneď na začiatku, asi r. 1990, predstavuje kompozíciu písmen SSA štylizovaných ako „rotulus s privesenou pečatou“. Pre viaceré štátne archívy som urobil erby s archívnu truhlicou, identifikačnými nosičmi a heslom - myslím, že celkom šťastne podporujú snahu daného archívu o svoju individuálnu vizuálnu prezentáciu v očiach verejnosti.

Koncom minulého roka vznikla vo výbore Spoločnosti slovenských archivárov myšlienka konštituovať vlastný erb právnickej osoby. Dumali sme o námete, keď tu spontánne (ale myslím, že to bol Rado Ragač) zaznelo „lanus“. Nenechal som sa tým spočiatku ovplyvniť, a veril som, že ma niečo nového napadne. Napadali ma však iba skladačky - listiny, ale aj spinky na spisy, archívne škatule, regály, pečate, ale aj „zavináče“ (@) a iné symboly pripomínajúce rozmanitosť nášho povolania. Nebolo inej cesty, iba ísť „o poschodie vyššie“ a rozhodnúť sa pre všeobecnejší symbol - symbol času, symbol pamäti - symbol lanusovej hlavy. Stalo sa.

Výbor spoločnosti posúdil predložené návrhy, ich rôzne farebné varianty a vybral. Ten návrh potom posúdila Heraldická komisia a erb Spoločnosti slovenských archivárov - **v modrom štíte strieborná zlatovlasá hlava boha lanusa, za štítom dve strieborné sklonené skrížené písacie brká so zlatými kostrnkami** - mohol byť zapísaný do Heraldického registra SR pod signatúrou W-110/2007. Erb bude publikovaný v najbližšom VI. zväzku knižného vydania Heraldického registra Slovenskej republiky, ktorý o pár týždňov vyjde.

Čo znamenajú tie perá? To jedno znamená, že sa zaoberáme tým, čo je napísané a čo - ako radi zdôrazňujeme - ostáva. To druhé pero znamená, že sami máme písať (okrem iného aj do nášho časopisu), aby to, čo napíšeme ostalo. Alebo, ešte lepšie - ako si to vpísal jeden môj priateľ archivár pod svoj erb - „scribere est agere“.

Ten lipový trojlist, ako paraheraldické znamenie Slovenska, je obsiahnuté napríklad aj v štátnej pečati a vyjadruje príslušnosť tohto erbu práve k slovenským archivárom a ich spoločnosti.

lanus pre mňa, ako chlapca, znamenal symbol dvojtvárnosti, potom som v ňom rozpoznal symbol času a pamäti, stále viac sa však učím vidieť v ňom to, čo je medzi minulosťou a budúcnosťou - tú často

nevedomovanú si chvíľku - ktorá sa volá prítomnosť. Aj archivári majú svoju minulosť, a - ako nenapraviteľný optimista - verím, že aj budúcnosť. Vždy je však najdôležitejšie, čo pre to robíme práve teraz.

Nech nám teda nový erb prináša šťastie, nech nás ochraňuje a inšpiruje.

Laco Vrtel, OAR MV SR

K dotazníkovej akcii Spoločnosti slovenských archivárov

Výbor Spoločnosti slovenských archivárov sa koncom roku 2007 prostredníctvom *Vyhlasenia výboru Spoločnosti slovenských archivárov zo dňa 21. novembra 2007 ku kritickej situácii ochrany archívneho dedičstva Slovenskej republiky* obrátil na širokú verejnosť s naliehavou výzvou o pomoc pri riešení kritickej situácie v sieti štátnych archívov Slovenskej republiky. Všeobecný trend znižovania personálnych stavov v štátnych inštitúciách na Slovensku mal zasiahnuť archivárov v roku 2007 už po druhý raz, a to s väčšou intenzitou. V prvej etape prepúšťania mali štátne archívy rozviazať pracovný pomer s 10% svojich zamestnancov. V druhej vlne malo do konca roku 2007 opustiť štátne archívy ďalších 20% odborných

TRNAVSKÁ UNIVERZITA - UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS
ÚSTAV DEJÍN TRNAVSKEJ UNIVERZITY
Prof. PhDr. Jozef Šimončík, CSc., riaditeľ

Kolegovia,

v prílohe Vám posielam moje stanovisko k Vášmu vyhláseniu z 21. 11. 200. Mám dojem, že Vedecká archívna rada, mala konať – ak už nie je neskoro...

Srdečne

Tmava 26 XI 2007

Podpora vyhlásenia výboru Spoločnosti slovenských archivárov zo dňa 21.11.2007

Patril som k prvej generácii slovenských archivárov, ktorá nastupovala po vydaní vládneho nariadenia č. 29/1954 Zb. do štátnej archívnej služby. Po rokoch tvrdej anonimnej driny v najťažších pracovných podmienkach (čo zanechalo na nás celoživotné stopy v pľúcnych, astmatických i ekzémových ochoreniach), v prašnom a studenom prostredí pri sústreďovaní, čistení, usporadúvaní a inventarizovaní písomností, za pomoci archívnych, okresných i mestských orgánov podarilo sa archívy vybudovať z ničoho personálne i materiálne. Po 10. - 15. rokoch sa archívy začínali presadzovať aj publikačne (sprievodcovia po fondoch, štúdie, zborníky, monografie) a vstupovať aj na medzinárodné fóra. Štátnemu okresnému archívu v Trnave, ktorý som viedol, sa priznal dokonca charakter vedeckého ústavu.

Nikdy by som nebol predpokladal, že k takémuto niečomu dôjde, aby zaznel takýto zúfalý výkrik. Bolo by obžalobou našej demokratickej spoločnosti, keby jej niekto vyčítal, že pred Novembrom sa s archívmi zachádzalo podstatne lepšie personálne i materiálne. Hoci slovenský archivár bol vždy platovo podhodnotený, počítalo sa s jeho skromnosťou, ale zbaviť ho dnes takto arogantne perspektív a zatlačiť ho do bezvýznamného úradníckeho postavenia, je trestuhodné. Archívy sú inštitúcie, ktoré v zmysle zákona každoročne narastajú a potrebovali by ročný koeficient rastu aj pracovných miest, nie ich redukciu! Platí to všade na svete.

Nechce sa mi veriť, že tieto likvidačné parametre pre slovenské archívy sú dielom rozhradeného politika. Je predsa prvoradou povinnosťou chrániť si nie národné striebro, ale zlato, drahokam! Či chceme byť niekomu na posmech?

Na medzinárodnom archívnom Table ronde, organizovanom UNESCOm v roku 1977 v Stockholme padlo konštatovanie, že *na drine archivára sa zakladá sláva historika a že francúzsky archivár mení zamestnanie len za diplomatickú službu....*

Za takmer 40 ročnú archívnu službu (1954 - 1992) mi udelil pán prezident Slovenskej republiky 1. januára 2007 štátne vyznamenanie. Môžem byť za týchto podmienok, keď sa takto zaobchodí s kolegami v archívoch, na toto vyznamenanie hrdý?

Zdvíham svoj hlas aj ako člen Spoločnosti slovenských archivárov i ako člen Vedeckej archívnej rady pri MV SR.

Tmava 24 XI 2007

Prof. PhDr. Jozef Šimončík, CSc.
Trnavská univerzita, Trnava

Spoločnosť slovenských archivárov, Drotárska cesta 42, 817 01 Bratislava

TRNAVSKÁ UNIVERZITA

☒ Hornopotočná 23, 918 43 TRNAVA, Slovenská republika, +421-33-6936382
☐ simoncik@gobox.sk alebo jozef.simoncik@truni.sk

zamestnancov. Výbor SSA zaslal písomne protesty ministrovi vnútra ako aj premiérovi s odôvodnením, že štátne archívy sú už aj tak dlhodobo personálne poddimenzované. Pri následných rokovaniach sa

predstaviteľom odboru archívov a registratúr MV SR podarilo dohodnúť zníženie redukcie na 10%. Možno im pomohla aj vlna nespokojnosti a kritiky zo strany médií (články v niektorých denníkoch a týždenníkoch).

Archivári svojimi špecifickými znalosťami bojujú za záchranu historických údajov, ktoré sprístupňujú verejnosti. V porovnaní s enormným nárastom dokumentov, ktoré každoročne putujú do archívov, sa počet ľudí, ktorí sa o ne starajú, paradoxne neustále znižuje. Z 502 pracovníkov v roku 1990, zostalo v archívoch v roku 2007 len 440. Ak by prebehla pôvodne plánovaná redukcia, ich počet by klesol na 362, pričom popri odborných pracovníkoch by zasiahla aj pracovníkov zabezpečujúcich ochranu archívnych dokumentov (reštaurovanie, konzervovanie), hospodárenie, prevádzku objektov a pod.

Na výzvu SSA zareagovalo asi 450 slovenských, českých a poľských archívnych, kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií a osobností. Okrem zamestnancov zo štátnych archívov, to boli pracovníci zo špecializovaných verejných archívov a kolegovia z registratúrnych stredísk. Musíme poznamenať, že vo veľkej väčšine prípadov nejde o členov SSA, tí sa totiž s vyhlásením stotožnili. Veľkú skupinu tvoria hlasy profesorov, docentov, asistentov, doktorandov a študentov z vysokých škôl – Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave - Katedry archívnictva a pomocných vied historických, Katedry všeobecných dejín, Katedry slovenských dejín, Katedry etnológie a kultúrnej antropológie, Pedagogickej fakulty, Fakulty sociálnych a ekonomických vied – Inštitút judaistiky, Lekárskej fakulty a Fakulty matematiky, fyziky a informatiky, ako aj Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Technickej univerzity vo Zvolene, Katedry dejín a teórie umenia na Filozofickej fakulte Trnavskej Univerzity v Trnave, Katedry histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity, Univerzity Cyrila Metoda v Trnave, Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogickej fakulty UMB, Katedry histórie - Fakulty humanitných vied UMB, ŠPÚ v Nitre, Gymnázia Jozefa Gregora Tajovského v Banskej Bystrici a Združenej strednej školy obchodu a služieb v Kežmarku. Významnú skupinu tvoria podpisy kolegov zo Slovenskej akadémie vied – Ústredného archívu SAV, Historického ústavu, Ústavu hudobnej vedy, Ústavu etnológie, Ústavu dejín umenia SAV a Sociologického ústavu SAV.

Početná podpora prišla z Martina - zo Slovenskej národnej knižnice, Archívu literatúry a umenia SNK, Matice slovenskej a Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti.

Vyhlásenie archívárov podporili aj múzejníci zo Slovenského národného múzea, SNM - Historického múzea, SNM - Múzea kultúry karpatských Nemcov, SNM - Archeologického múzea, SNM - Múzea bábkarských kultúr a hračiek v Modrom Kameni, SNM - Múzea Ľudovíta Štúra v Modre, SNM - Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku, Múzea mesta Bratislavy, Múzea telesnej kultúry a športu v Bratislave, Balneologického múzea v Piešťanoch, Trenčianskeho múzea, Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici, Múzea v Kežmarku, galerijní pracovníci Kysuckej galérie v Čadci, ďalej pamiatkári Pamiatkového úradu v Bratislave a Zlatých Moravciach, zamestnanci Novohradského osvetového strediska v Lučenci (pracovisko vo Veľkom Krtíši), Sociálnej poisťovne v Bratislave, Zväzu protikomunistického odboja - Krajskej pobočky v Žiline. Svoje podporné vyjadrenie zaslali sympatizanti z rôznych profesií z miest a obcí Bratislavy, Kežmarku, Veľkého Krtíša, Lučenca, Banskej Bystrice, Nového Mesta nad Váhom, Prešova, Bušiniec, Obýc, Hrušova, Širákova, Veľkých Zlievcov, Balogu nad Ipľom, Kamienky a Čierneho Balogu, veľký počet súkromných osôb z miest a obcí - Bratislava, Veľký Krtíš, Stupava, Zlaté Moravce, Nenince, Príbelce, Závada, Nová Ves, Veľká Čalomija, Kalinovo, Dolné Plachtince a Ľuboriečka.

Situáciu v slovenskom archívnictve sledujú aj kolegovia z Čiech a Poľska, konkrétne partnerská organizácia - Česká archívni společnost so sídlom v Prahe, kolegovia v Národním filmovom archívu v Prahe a Archívu mesta Ústí nad Labem, v mene Spoločnosti poľských archívárov podporu vyjadril ich predseda.

Sme presvedčení, že aj ich hlasy ovplyvnili rozhodnutie MV SR (prepustiť nie 20%, ale 10% archivárov). Ostáva len veriť, že vládni činitelia dodržia dané sľuby a zastavia ďalšie ohrozovanie archívneho dedičstva Slovenskej republiky.

ĎAKUJEME!

Elena Machajdíkova, Archív SNM

Spolupráca archivárov krajín V4 úspešne pokračuje

Po marcovom stretnutí predsedov archívnych spoločností krajín V4 v Poprade v roku 2007, sa uskutočnilo ďalšie pracovné stretnutie, tento raz na pozvanie predsedu Českej archívnej spoločnosti PhDr. Daniela Doležala, PhD. v Ostrave 6. a 7. marca 2008. Od začiatku bolo cítiť priateľskú atmosféru, ktorú upevnilo krásne prostredie Mestského archívu v Ostrave ako aj jeho pani riaditeľka a podpredsedníčka Českej archívnej spoločnosti PhDr. Blažena Przybylová.

Stretnutia sa zúčastnili: za Českú archívnu spoločnosť predseda Daniel Doležal a Blažena Przybylová, za maďarskú archívnu spoločnosť predseda László Szögi a Júlia Varga, poľskí kolegovia zastupovali dve spoločnosti: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich v zastúpení Krzysztofa Strykowskiho a Iva Łaborewicza a Polskie towarzystwo archiwalne reprezentovala Hana Krajewska a Maćiej Jasiński. Spoločnosť slovenských archivárov zastupovala Zuzana Kollárová a Veronika Nováková.

V úvode každá zo zúčastnených strán informovala o dianí vo svojej spoločnosti a o archívnych problémoch vo svojej krajine. Daniel Doležal hovoril o podobnej situácii v oblasti prepúšťania, ako to bolo na Slovensku, avšak s tým rozdielom, že bolo prepustených 6% ľudí z pomocných pozícií a 6% pracovníkov je viazaných na vykonávanie prác spojených s digitalizáciou archívnych dokumentov. Primárne digitálne (elektronické) dokumenty sa v Českej republike nachádzajú iba v Národnom archíve, ostatné archívy sa bránia prijímaniu takýchto dokumentov z toho dôvodu, že nie sú vyvinuté dostatočné technológie na ich spracovanie. Ďalej informoval, že od 1. februára 2008 oficiálne existuje Ústav pro studium totalitních režimů, ktorý vznikol aj proti vôli archivárov, ktorí mali pochybnosti o jeho význame, keďže súčasťou jeho archívnych fondov sú často aj archívne dokumenty vyňaté zo štátnych archívov. Pochválil sa novou budovou archívu v Brne predstavujúcou vzor pre ostatné archívy v našich krajinách. Upozornil na dôležitosť získania vedeckého štatútu Archivního časopisu.

Krzysztof Strykowski informoval o prácach na novom archívnom zákone v Poľsku, keďže ten súčasný platí už 20 rokov a je zastaraný. Upravenú verziu predložia do parlamentu na budúci rok. Kladne hodnotil poľské archívne dni v Olsztyne. Zaujímavou bola informácia o vzniku Národného digitálneho archívu (Narodowe Archiwum Cyfrowe), ktorý už začal naplno fungovať vo Varšave. Archívy tu majú možnosť využívať archívne dokumenty online. Okrem iného pripomenul, že v Poľsku existuje 5 archívnych spoločností so špeciálnym zameraním, napr. na cirkevné archívy, archívy vedeckých inštitúcií a pod. Hana Krajewska sprostredkovala svoje poznatky o ich aktivitách, napr. školenia o digitalizácii, konferencie o budovaní pozitívneho obrazu archívov, školenia o konzervovaní, o zabezpečení proti krádežiam. Najdôležitejšou bola informácia o zabezpečení konferencie v Bochni 10. – 13. septembra 2008, na ktorej sa zúčastnia všetky partnerské krajiny. Ústrednou témou bude – Spoločná minulosť, spoločná budúcnosť.

O situácii v maďarských archívoch hovoril László Szögi. Tu nedošlo k redukcii pracovných miest, avšak boli znížené finančné prostriedky – župným archívom o 10%, cirkevným archívom dokonca až o 50%. Aktivity archívov dofinancováva Maďarský národný kultúrny fond. Postťažoval sa, že maďarskí archivári

zatiaľ z európskych finančných fondov nezískali nič. V minulom roku bola vypracovaná dlhodobá stratégia rozvoja archívnictva, ktorá bola schválená a prijatá v parlamente, avšak bez finančných prostriedkov. V Maďarsku prebieha momentálne diskusia o novej štátnej správe. Celé územie by malo byť rozdelené na 7 celkov (v súčasnosti je ich 20) a archívny systém by mal túto situáciu kopírovať umiestnením archívov. Zatiaľ sa k tomuto nenašla v parlamente politická vôľa. Spoločnosť maďarských archívárov rozvíja dobré styky so susednými krajinami. Tieto nie sú iba formálne, napr. vo Vojvodine sa uskutočnilo vzdelávanie pre maďarsky hovoriacich archívárov, obdobne aj v Rumunsku. V rumunskom meste Alba Iulia navyše spracovali maďarskí archívári aj fondy.

Predsedička SSA Zuzana Kollárová hneď v úvode poďakovala kolegom za podporu výzvy slovenských archívárov proti 20% prepúšťaniu. Potom informovala o aktivitách spoločnosti, o archívnych dňoch (pozvala kolegov na májové archívne dni v Skalici), o exkurzii, o vydávaní Fóra archívárov, o podpísaní medzinárodnej zmluvy o spolupráci s Maďarskom a pod.

Všetci zúčastnení sa zhodli na tom, že takéto stretnutie má veľký význam nielen kvôli poznaniu vzájomných problémov, ale aj kvôli koordinácii niektorých prác. Hana Krajewska navrhla usporiadanie spoločnej výstavy archívnych dokumentov. Na záver pracovného rokovania predseda ČAS Daniel Doležal prečítal nasledovný zápis:

1. Prvým bodom jednání bylo seznámení se situací v jednotlivých zemích. Obecně platí, že archivy a archiváři mají problémy vyplývající z hospodářské situace svých zemí. Společné jsou zejména nedostatek financí na řádný provoz archivů a snižování stavu odborních sil v archivech. Společným problémem je také masivní zavádění digitálních dokumentů do praxe a potřeba jejich dlouhodobého ukládání.
2. H. Krajewska informovala o chystané konferenci v Novém Saczu a Bochni v září 2008, která je výsledkem loňského jednání této skupiny v Popradě.
3. Přítomní se dohodli, že hlavním informačním místem o situaci v jednotlivých zemích bude informační portál www.archiwa.net. Zavázali se též, že na tento portál dodají informaci o dění ve svých zemích alespoň 1x za dva měsíce.
4. Účastníci jednání se dohodli upozornit příslušné struktury EU na dlouhodobé podceňování zabezpečení archivů, zejména v otázce materiálního a personálního zajištění ve svých zemích. Prof. Szogy se uvolil vypracovat koncepci deklarace na toto téma, které bude po projednání společně podepsána předsedy, odeslána a zveřejněna. S touto deklarací budou seznámeny další archivní asociace zemí EU a budou požádány o spolupodepsání.
5. H. Krajewska informovala o našich aktivitách Mezinárodní archivní radu a další mezinárodní organizace.

Hostiteľský archív a ČAS pripravila pre účastníkov exkurziu do Banského múzea v Ostrave. Pracovníci múzea ich zoznámili s históriou baníctva, ktoré má v Ostrave dlhodobú tradíciu a previedli ich po expozíciách. Ďalšie stretnutie predsedov sa uskutoční v Maďarsku. Už prvý rok hmatateľne dokázal veľký význam vzájomného poznávania a veľkú silu pri riešení problémov archívnickva v našich relatívne malých štátoch.

Zuzana Kollárová, predsedníčka SSA

výstava

ako? sme žili

● Slovensko v 20. storočí

Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie 2, Bratislava
15. februára – 31. októbra 2008

Slovenské národné múzeum pripravilo unikátny výstavný projekt o histórii Slovenska v 20. storočí s názvom *Ako sme žili? Slovensko v 20. storočí*, ktorú sprístupnilo 15. februára vo svojej sídelnej budove na Vajanského nábreží v Bratislave. Výstava bola otvorená v súvislosti s 15. výročím vzniku Slovenskej republiky a vyhlásením Roka Andreja Kmeťa, zakladateľa SNM a priekopníka múzejníctva na Slovensku. Jej hlavným usporiadateľom je Slovenské národné múzeum a spoluorganizátormi Slovenská televízia, Slovenský rozhlas, Slovenský filmový ústav, Divadelný ústav a Slovenská národná galéria. Hlavným cieľom jej usporiadateľov bolo sprístupniť genézu Slovenska za posledných 100 rokov s dôrazom na každodennosť. Vystavených je viac ako 2000 zbierkových exponátov zo zbierok viacerých inštitúcií (špecializovaných múzeí SNM, Múzea obchodu, Múzea školstva a pedagogiky, Slovenského technického múzea v Košiciach, STM - Múzeum dopravy, Múzejno - dokumentačného centra pri VVÚŽ, Múzea SNP, Ústavu pamäti národa, Kancelárie prezidenta SR, Ministerstva obrany SR, Slovenského filmového ústavu, Divadelného ústavu, Slovenského rozhlasu, Slovenskej televízie, Vodohospodárskej výstavby, š. p., SPP – Plynárenského múzea, Oravského múzea P.O. Hviezdoslava, Vlastivedného múzea v Hlohovci, Múzea v Kežmarku, SNK – Slovenského národného literárneho múzea) i súkromných osôb. Vystavené artefakty minulosti vhodne dopĺňa audiovizuálna technika a bohatý zaujímavý sprievodný program, množstvo vzdelávacích aktivít pre školy i jednotlivcov.

Výstava sa skladá zo siedmich základných chronologických celkov, navzájom oddelených historickými medzníkmi (1900 – 1914, 1914 – 1918, 1918 – 1938, 1938 – 1945, 1945 – 1968, 1968 – 1989, 1989 – 2000).

Cieľom projektu je pozvať návštevníka nostalgicky si zaspomínať na uplynulé časy, na dobu detstva a mladosti, či už počúvaním dobového rozhlasového vysielania alebo sledovaním televíznych prenosov. Dobu priblížia napríklad aj jedáleň meštianskeho domu zo začiatku storočia, obuvnícka dielňa z dvadsiatych

rokov, materská škôlka z konca sedemdesiatych rokov, skrátka scenérie s predmetmi každodenného života, ktoré človeka bežne obklopovali v 20. storočí. Jednotlivé etapy sú oddelené tzv. posúvačmi času, tvoria ich dobové pohľadnice, peniaze, plagáty a úradné dokumenty z danej doby. Návštevník si tak môže napríklad prečítať výzvu cisára Františka Jozefa *Mojim národom*, ústavu vojnovnej Slovenskej republiky venovanú Vojtechovi Tukovi, prezrieť si pohľadnice adresované Alexandrovi Dubčekovi, či volebné plagáty z medzivojnového Československa, prípadne objaviť zlatú olympijskú medailu krasokorčuliara Ondreja Nepelu, alebo preskúmať odev prvého slovenského kozmonauta, v ktorom pobudol na ruskej vesmírnej stanici Mir. Časť výstavy je venovaná dejinám divadla, televízie, filmu a rozhlasu s ukážkami legendárnych divadelných predstavení či filmov, niektorých archívnych relácií STV alebo Slovenského rozhlasu. Denne sa premietajú filmy zostavené zo spravodajských, populárno-náučných, animovaných, prípadne hraných filmov z archívu SFÚ v priestore nazvanom podľa už legendárneho kina Čas. V rámci sprievodných podujatí sa návštevníci oboznámia s divadelnou produkciou, výstavami karikatúr, fotografií, grafík a obrazov známych slovenských autorov. Diskusie s priamymi účastníkmi vybraných historických udalostí moderujú ich doboví aktéri. Hudobná tvorba sa prezentuje koncertmi, obľúbené televízne pondelky STV sú zastúpené vybranými televíznymi inscenáciami a detského návštevníka oslovia rozprávky z *retronedelnička*.

Výstava *ako? sme žili* nie je len nostalgickou spomienkou pre skôr narodených, je v nej v kočke sprístupnená história Slovenska v 20. storočí, bohatá na informácie aj pre mladšiu generáciu archivárov - historikov.

Elena Machajdíkova, Archív SNM

Jubileum profesora Richarda Marsinu

Je to takmer neuveriteľné, ale je to tak. Pán profesor Marsina, jeden zo zakladateľov modernej slovenskej historiografie, archívniectva a pomocných vied historických, autor najzákladnejších syntetických dejín Slovenska v stredoveku, ako aj edícií prameňov k nim sa dožíva v najkrajšom mesiaci roka máji svojich 85. narodenín.

Množstvo archivárov a historikov si pri vyslovení jeho mena premietne nezabudnuteľné okamihy, keď sa nám vďaka jeho prednáškam otvárali okná do dovtedy neznámeho sveta diplomatiky, nezabudnuteľne nás oslovil svojím nadšením, nedostižným rozsahom vedomostí. Všetci tí, ktorí mali česť byť jeho žiakmi, nikdy nezabudnú ani na jeho príslovečný humor, ktorý ho sprevádza do súčasnosti.

Aj keď nám je osobnosť i dielo pána profesora Marsinu dostatočne známe, pripomenieme si aj na stránkach nášho časopisu niektoré dôležité údaje o jeho živote.

Richard Marsina sa narodil 4. mája 1923 v Šahách. Vyrastal v Žiline, kde v roku 1942 ukončil gymnázium. V rokoch 1949 ukončil štúdium na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity a od konca roka 1949 pracoval v Archíve mesta Bratislavy. V rokoch 1950 - 1960 pracoval v dnešnom Slovenskom národnom archíve. Ďalších tridsaťpäť rokov pracoval ako vedecký pracovník v Historickom ústave Slovenskej akadémie vied. Popri tom pôsobil od roku 1961 do roku 1980 ako externý pedagóg na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského a prednášal poslucháčom odboru archívniectvo stredovekú diplomatiku. Od roku 1995 až do súčasnosti pôsobí ako pedagóg na Fakulte humanistiky Trnavskej univerzity. Tu vyučuje úvod do štúdia dejepisu, staršie všeobecné a slovenské dejiny, európsky diplomatický vývoj v stredoveku, vývoj slovenskej historiografie a filozofiu dejín. Do hodnosti profesora bol inaugurovaný v roku 1996 a v roku 1999 dostal čestný doktorát Prešovskej univerzity.

V rokoch 1990 – 1996 bol predsedom Slovenskej historickej spoločnosti. Od roku 1990 je predsedom Vedeckej archívnej rady, poradného orgánu ministra vnútra SR pre úsek archívnictva, čím jeho odborné vedomosti a odporúčania môže rezort využívať v prospech rozvoja disciplíny.

Nesmierne bohatá je aj publikačná činnosť profesora Marsinu. Z množstva samostatných prác a štúdií, ktorých zoznam by ďaleko presiahol možnosti tejto stránky, spomenieme aspoň vydanie dvoch zväzkov Slovenského diplomatára, ktorý obsahuje prepis všetkých písomných prameňov k dejinám Slovenska do roku 1260, kriticky spracované v Štúdiách k Slovenskému diplomatáru I – II. vydal, alebo sa podieľal na príprave nasledujúcich diel: Legendy stredovekého Slovenska, Slovensko očami cudzincov a Cirkevná organizácia na Veľkej Morave, Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov, Metodov boj.

Profesor Marsina počas svojej profesijnej kariéry bol a je členom mnohých vedeckých grémii doma aj v zahraničí, organizoval a garantoval uskutočnenie množstva vedeckých a odborných podujatí k dejinám Slovenska, k archívnictvu a pomocným vedám historickým a je zostavovateľom viacerých zborníkov z týchto podujatí.

Za celoživotné dielo v oblasti modernej slovenskej historiografie, archívnictva a pomocných vied historických mu v roku 2002 prezident Slovenskej republiky udelil Pribinov kríž III. triedy, čím ocenil význam jeho diela pre kultúrny rozvoj Slovenskej republiky. Toto ocenenie je súčasne aj symbolom spätosti jeho odbornej činnosti s osobnosťou kniežaťa Pribinu.

V mene všetkých archívárov blahoželáme vzácnemu jubilantovi a želáme mu veľa, veľa zdravia, energie a síl do ďalšej práce a pohodu v osobnom živote.

Oľga Kvasnicová
ŠA Nitra, pobočka Topoľčany

DO VAŠEJ KNIŽNICE

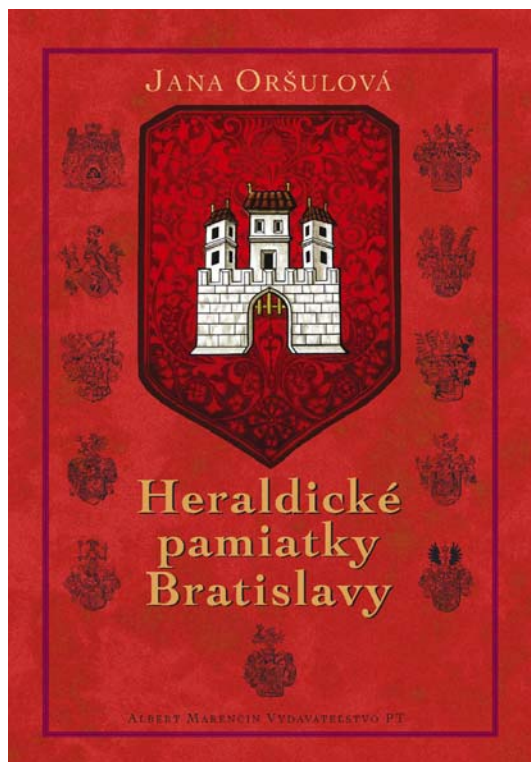
ORŠULOVÁ, Jana: Heraldické pamiatky Bratislavy. Staré Mesto. Bratislava: Albert Marenčin Vydavateľstvo PT 2007, 197 s.

Začiatkom roku 2008 sa na slovenskom knižnom trhu objavilo nové odbornoreprezentatívne dielo – Heraldické pamiatky Bratislavy s podtitulom Staré Mesto. Vyšlo vo vydavateľstve Albert Marenčin Vydavateľstvo PT, Bratislava.

Autorkou publikácie je Jana Oršulová, historička a v súčasnosti redaktorka časopisu Pamiatky a múzeá, ktorá sa profesionálne a dlhodobo venuje pamiatkam hlavného mesta SR Bratislavy. Okrem heraldiky sú stredobodom jej odborného záujmu sklenené vitráže na nehnuteľných pamiatkach. Autorke sa v monografii podarilo formou veľmi pútavého a dynamického rozprávania odhaliť tajomstvo erbov na architektonických pamiatkach s využitím dostupných archívnych a literárnych prameňov.

Takáto pôvodná publikácia v našej odbornej a literárnej spisbe doposiaľ absentovala. Je výsledkom dlhoročných bádání umeleckohistorických, architektonických a archívnych výskumov a odborných skúseností autorky, ktorá pôsobila aj ako metodička, podieľala sa niekoľko rokov na výchove a vzdelávaní turistických sprievodcov. Zaujímavým a pútavým obsahom oslovuje široký okruh čitateľov, pričom text obohatila početnými fotografiami, ktoré boli doposiaľ málo známe, alebo dosiaľ nepublikované. Vo svojej práci oslovuje „rodeného Bratislavčana, domáceho návštevníka ako aj zahraničného turistu, každého, kto sa v srdci Starého Mesta rozhodne poprechádzať a hľadá o čosi vyššie ako mu zvyčajne siaha zrak...“.

Autorkiným cieľom je posprevádzať čitateľa po zachovaných, ako aj po niektorých v súčasnosti už zaniknutých pamiatkach Bratislavy, oprášiť ich zašlú slávu a lesk.

J. Oršulová približuje čitateľovi „pozoruhodné detaily výzdoby cirkevnej a svetskej architektúry, pomníkov i historických fontán...“, pritom využíva výraznú výpovednú a umeleckú hodnotu erbových znamení, reprezentujúcich bohatstvo a moc privilegovanej vrstvy, na dodnes zachovaných šľachtických erboch, ktoré je možno ešte nájsť v staromestských uliciach a zákutiach Bratislavy. Faktografiu o erboch, ich majiteľoch, ako aj o ich nehnuteľnom majetku, na ktorom sa erby objavujú, čerpala autorka z vlastného archívneho výskumu, dostupnej literatúry, ktoré dopĺňa často svojim obrazovým aparátom.

Doterajšia heraldická literatúra zväčša vychádzala zo zbierok heraldických prameňov – využívala napríklad zbierky pečatí či súpisy šľachty na to, aby sa detailnejšie zaoberala genealógiou šľachtických rodov a ich heraldickými pamiatkami. J. Oršulová postupovala vo svojom diele skôr opačne. Všímal sa erby zachované na architektonických pamiatkach a na ich interpretáciu využila ďalšie dostupné archívne pramene a heraldickú literatúru. Preto nie sú erbové znamenia len stroho vymenované, či popísané. Prostredníctvom ich výpovednej schopnosti autorka pútavo približuje život ich vlastníkov a ich pôsobenie v kontexte dejín mesta Bratislavy.

Monografia je koncepcne rozdelená na štyri hlavné kapitoly – Bratislavský hrad, Podhradie, Mestské opevnenie a Staré Mesto. Tie sú ďalej logicky členené na podkapitoly podľa ulíc, na ktorých sa zachovali heraldické pamiatky. Publikácia obsahuje okrem úvodu, tiež zoznam použitých prameňov a literatúru a menný register. V úvode J. Oršulová vyzdvihuje internacionálny význam heraldiky ako vednej disciplíny, objasňuje stručne dôvody jej vzniku a genézu vývoja erbov na území dnešného Slovenska (vznikli z praktických príčin odlišiť bojovníkov, sú stelesnením identity rôznych štruktúr spoločnosti, a sú tiež neodmysliteľnou súčasťou európskej identity).

Prínosom autorky sú po prvý raz v jednom titule ucelene sprístupnené erbové znamenia na architektúre Bratislavy. Treba však objektívne povedať, že téme sa venovali už aj iní autori. Napríklad niektoré erby už určil prof. PhDr. J. Novák, DrSc. (napríklad erb Lambergovcov na Panskej ulici, erb Nyáryovcov na Mirbachovom paláci), ale autorka sa dopracovala aj ďalej, ku konkrétnym šľachtickým vlastníkom erbu. Určila však aj erby, ktoré doposiaľ neboli identifikované (napríklad erb Wachtlerovcov na Ventúrskej ulici či erb Dietrichovcov na Panskej ulici).

Knižných titulov s heraldickou problematikou je pomerne veľa, zväčša sú to však publikácie z českej produkcie alebo z iných krajín. Slovenská odborná spisba predmetnej oblasti sa na našom knižnom trhu objavuje zriedkavejšie, o to radšej privíta odborná i laická čitateľská verejnosť vydanie publikácie Heraldické pamiatky Bratislavy od J. Oršulovej, „majsterky pera“ a znalkyne histórie heraldiky.

Elena Machajdíkova, Archív SNM

ZMÁTLO, Peter: Internet pre študentov histórie. Ružomberok: Katolícka Univerzita 2007, 293 s.

Autor vyššie spomenutej knižnej publikácie vychádzajúci z niekoľkoročných skúseností pedagóga na Katolíckej univerzite v Ružomberku, siahol v súčasnosti po mimoriadne atraktívnej téme – práci s internetom. Publikácia patrí v tomto smere k priekopníckym. Aj keď je už v nadpise spomenuté, že by mali siahnuť po nej predovšetkým študenti, určite „dobro padne“ aj internetovo menej zdatnej staršej generácii historikov.

Čo v knihe nájdete? 1/ Hľadanie informácií – vyhľadávacie portály; 2/ Databázy, databanky, katalógy, bibliografie, digitálne a virtuálne knižnice historickej literatúry; 3/ Špeciálne servery pre historikov – všeobecné portály zamerané na históriu, metodológia dejín, historiografia, dejiny štátov, dejiny vedy a techniky, filozofia dejín, dejiny vojenstva, cirkevné dejiny, dejiny umenia, pamiatky, špecifické témy z dejín, kroniky, encyklopédie a lexikóny, historické mapy, didaktika a vyučovanie dejepisu; 4/ Historické obdobia na webových stránkach – pravek, starovek, stredovek, novovek, najnovšie dejiny (národné a aj všeobecné); 5/ Pomocné vedy historické na webe – paleografia, chronológia, genealógia, historická metrológia, diplomatika, heraldika, sfragistika, kodikológia, epigrafika, numizmatika, vexilológia, faleristika; 6/ Inštitúcie – archívy, knižnice, vydavateľstvá, kníhkupectvá a antikvariáty, univerzity (katedry, organizácie, spoločnosti a inštitúty, resp. ústavy histórie), vedecké ústavy, spoločnosti a inštitúty, múzeá, slovenské stavovské organizácie a spolky historikov; 7/ historické časopisy; 8/ Plnotextové elektronické rukopisy, dokumenty, štúdie a publikácie; 9/ Internet – pomocník pri štúdiu; 10/ Štipendiá, granty a študijné pobyty pre študentov histórie a historikov a 11/ Čo chýba na internete z histórie.

Už na prvý pohľad je isté, že ide o mimoriadne potrebnú a vítanú publikáciu, ktorá pomôže pri základnej informácii toľko „zbožňovaného a vševedúceho“ internetu. Obsah je spracovaný vecne a prehľadne, v jednotlivých kapitolách sú vyobrazené niektoré stránky. Archivári by však boli neradi, keby sa táto príručka stala aj jedinou, po ktorej siahnu študenti pri tvorbe svojich seminárnych, diplomových, či dizertačných prác. Zodpovedne môžem povedať, že archívne dokumenty nachádzajúce sa v archívoch Slovenskej republiky sú iba čiastočne prístupné na internete a ide skôr o torzovité informácie. Dokazuje to napr. aj skutočnosť, že autor neuvádza našu webovú stránku (www.archivar.sk) a ani Spoločnosť slovenských archivárov medzi stavovskými organizáciami a spolkami historikov. Podľa informácií od samotného autora je už prvý náklad vypredaný, veríme však, že táto skvelá príručka bude v krátkom čase nanovo vydaná.

Zuzana Kollárová, predsedníčka SSA

Kol.: Die Ungarischen Archive. Budapest: Spoločnosť maďarských archivárov 2007, 183 s.

V minulom roku Spoločnosť maďarských archivárov vydala sprievodcu po maďarských archívoch v nemeckom jazyku, v mäkkej väzbe, čo v žiadnom prípade neuberá na kvalite celofarebnej a veľmi decentnej publikácie s mnohými reprodukciami dokumentov a fotografií.

Publikácia obsahuje nasledovné kapitoly: *Maďarské štátne archívy a štátne odborné archívy* – tu sa nachádzajú informácie o Maďarskom krajiniskom archíve, o Vojenskom historickom archíve, o Archíve pre výskum vody, o Historickom archíve štátnej bezpečnosti a o Archíve Centrálného úradu pre štatistiku;

v kapitole *Komunálne archívy* sa čitateľ môže zoznámiť so župnými a štátnymi archívami; v kapitole *Cirkevné archívy* sú informácie o archívoch katolíckej, reformovanej a evanjelickej cirkvi, o židovských archívoch a o malých cirkevných archívoch; kapitola o *Archívoch vedeckých inštitúcií* prináša informácie o univerzitných archívoch, Archíve maďarskej akadémie vied a Historickom medicínskom archíve; kapitola o *Tlačových a mediálnych zbierkach* informuje o Archíve maďarského rozhlasu, televízie, Národnom maďarskom filmovom archíve a o Archíve maďarskej spravodajskej agentúry. Poslednou je kapitola týkajúca sa *verejných súkromných archívov spoločenských organizácií*. Na záver autori pripojili všeobecne osožné kontakty na spomenuté archívy.

Jednotlivé kapitoly majú charakter štúdií o archívoch, ktoré oboznamujú čitateľa s históriou archívu, informatívne s archívnymi fondmi (hlavne tými najvzácnejšími, najdôležitejšími a najvýznamnejšími), najvzácnejšími exemplármi a pri niektorých sú uvedené aj podmienky pri výskume. Sprievodca po maďarských archívoch v nemeckom jazyku je reprezentačnou publikáciou, ktorá propaguje výsledky úspešnej práce maďarských archivárov. Čo dodať na záver? Takúto knižnú publikáciu môžeme maďarským kolegom v dobrom závidieť a poblahoželať spoločnosti k jej vydaniu. Veríme, že sa v dohľadnom čase stane aj naším vzorom.

Zuzana Kollárová, predsedníčka SSA

STRYJKOWSKI, Krzysztof: Vademecum kancelaryjno-archivalne. Poznań: Societas Archivi Posnaniensis 2006, 380 s.

„Zodpovedne zorganizovaná práca v kancelárii, starostlivo vedený archív a uloženie dokumentov sú veľmi dôležitým a nevyhnutným elementom súčasného štýlu vedenia úradu“, napísal slovenským archivárom dobre známy autor (pravidelne sa už niekoľko rokov zúčastňuje na Archívnych dňoch Slovenskej republiky) v úvode vyššie spomenutej archívnej príručky určenej pre archivárov, no i pre manažment v podnikoch a rôznych organizáciách.

V prvej časti – *Postup pri práci s dokumentmi* zoznamuje autor so základnými právnymi normami týkajúcimi sa spracovania dokumentov, povinnosťami tvorcov dokumentov, ktoré im vyplývajú z archívneho zákona, úlohami a povinnosťami štátnej archívnej administratívy, ochranou národného archívneho dedičstva a právnou ochranou dokumentácie. Okrem iného sa tu môžeme dozvedieť, že v Poľsku sa nachádzalo ku koncu roka 2005 5283 štátnych organizačných jednotiek a 4468 samosprávnych jednotiek. Základom organizácie archívnictva je zákon zo 14. júla 1983. V súčasnosti sa pripravuje nový archívny zákon. Archívy v Poľsku autor rozdeľuje na 1/ štátne archívy; 2/ osobitné štátne archívy; 3/ základné archívy štátnych orgánov a iných štátnych organizačných jednotiek; 4/ základné archívy jednotiek územnej samosprávy a samosprávy organizačných jednotiek.

Druhá časť – *Organizácia kancelárskej práce* zahŕňa všeobecné úvahy o tejto práci, vznik úradnej korešpondencie a spôsobe jej zápisu (kópie, počítače a pod.), charakteristiku listov, spisov (ákt), korešpondencie a ich redigovanie, preberanie a otváranie zásielok, spôsoby obehu dokumentov, kancelárske systémy, kancelársky poriadok, formy vybavovania korešpondencie, rôzne druhy a formy podpisov, odosielanie korešpondencie, kancelársku podobu písma, informácie o papieri určenom na archivovanie, o predmetovom výkaze dokumentov, označení vybavovania dokumentov, uchovávaní dokumentov v registratúre. Autor upozornil, že informácie, ktoré sa nachádzajú v počítačovej pamäti je

potrebné zabezpečiť presne definovanými spôsobmi a nosiče týchto informácií je potrebné pravidelne kontrolovať, zabezpečiť proti vírusom a označiť.

Tretia časť je venovaná *organizácii a zásadám spravovania archívov*. Začína opäť všeobecnými úvahami. Tu sa zamýšľa nad termínom archív inštitúcie, čo sú archívne dokumenty, čo je (v slovenskom ponímaní) registratúra a kto povoľuje vznik inštitucionálneho archívu. Presne definuje ciele a úlohy archívov inštitúcií, venuje sa ich personálnemu obsadeniu, vybaveniu miestností, preberaniu, usporadúvaniu, ukladaniu, evidencii, sprístupňovaniu konzervovaniu a ochrane archívnych dokumentov, vyradovaniu dokumentov bez archívnej hodnoty, odovzdávaniu archívnych dokumentov do štátnych archívov a na záver aj informatike v spomenutých archívoch.

Z archívneho hľadiska je dôležitá štvrtá kapitola – *Usporiadanie archívnych dokumentov*. V jej úvode definuje archívny fond, jeho tvorcu, časové ohraničenie fondu, právnych predchodcov a spôsob identifikácie fondu a jeho uzavretosť, či neuzavretosť. Autor sa ďalej venuje procesu usporadúvania archívnych dokumentov, ich spracovanie a postup pri nasledovných fondoch – vládna administratíva, samosprávna administratíva, civilné úrady, úrady spravodlivosti, banky, cirkvi, spoločenské organizácie, osвета, kultúrne zariadenia, zdravotnícke inštitúcie, politické strany, organizácie a spoločnosti.

Piata kapitola – *Usporiadanie a spracovanie neaktovej dokumentácie*, sa venuje usporiadaniu technickej, kartografickej, fotografickej dokumentácie, filmom, zvukovým nahrávkam a počítačovým nosičom. Tu informuje o vzniku dotknutých dokumentov, pokúša sa o definíciu, kedy je tento dokument už archívny, zmieňuje sa aj o ich ochrane, informuje, ako má vyzerat' evidenčný list, o spôsobe spracovania, čo je archívny exemplár a aké má byť zabezpečenie trvanlivosti.

Záverečná kapitola je venovaná *ochrane informácií a tajnej kancelárii*. Ochranou osobných údajov sa zaoberá v Poľsku zákon č. 133 z roku 1997. Predmetom utajovania sú okrem iných osobné údaje, zdravotné, bankové informácie, informácie o burze a pod. V Poľsku bol prijatý zákon č. 196 z roku 2005 o ochrane informácií. Zákon z 22. januára 1999 obsahuje okrem iného pri klauzule „tajné“ podmienku, že dokument takto označený je chránený 50 rokov od chvíle svojho vzniku. Najkratším termínom na utajenie sú 2 roky. Písomnosti musia byť označené ako: prísne tajné „00“, tajné „0“, dôverné „PF (poufne)“ a vyhradené „Z“. Autor popisuje aj organizáciu tajnej kancelárie, povinnosti jej vedúceho, jej umiestnenie, zásady vykonávania práce v takejto kancelárii, registrovanie dokumentov a prijatých a odoslaných zásielok, uchovávanie a využívanie informácií, ako sa má nakladať s poštou určenou „do vlastných rúk“, vyhotovovanie registrov a likvidácia písomností.

V uvedenej príručke nie sú zanedbateľné prílohy, ktoré tvoria skoro 50% textu. Tu si čitateľ nájde vzory formulárov, registratúrneho poriadku a plánu a pod. Prídavkami textu sú zákony, ktoré sa vzťahujú k registratúram a archívom a nie zanedbateľná sieť štátnych archívov v Poľsku s adresami, medzi ktorými sa žiaľ nenachádzajú e-mailové adresy.

Publikácia VADEMECUM je pre slovenských archivárov veľmi inšpiratívnou, aj keď v nedávnej minulosti vyšli niektoré publikácie s podobným obsahom aj u nás. Prax však ukazuje, že pre kvalitnú organizáciu inštitúcií a spôsob ich manipulácie s písomnosťami, či archívnyimi dokumentmi, nikdy takýchto príručiek nie je dost'. Sú potrebné nielen pre neodborníkov, ale odporúčame po nich siahnuť aj archivárom s dlhoročnou praxou, ktorým napomôžu napr. pri spracovávaní archívnych dokumentov elektronickou formou.

Zuzana Kollárová, predsedníčka SSA

Oznamy

1/ Príspevky do Fóra archivárov zasielajte na e-mail adresu Lucia.Krchnakova@suba.vs.sk

2/ Naďalej sledujte webovú stránku www.archivar.sk, kde nájdete aj aktuálne informácie.

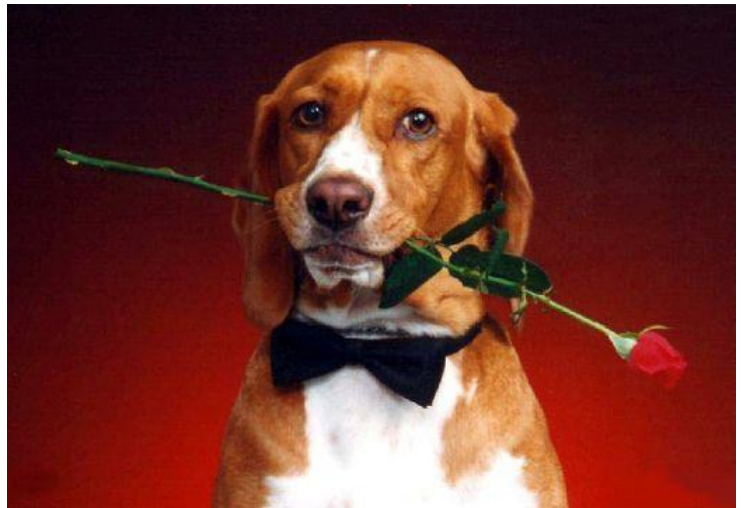
Naši jubilanti

Február

Marta Tutková
PhDr. Jozef Surovec
Jana Čiefová
Mgr. Mária Grófová

Marec

Mgr. Ľudmila Rázgová
Jarmila Švecová
Mgr. Jozef Lupták

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva Spoločnosť slovenských archivárov

Redakčná rada: Lucia Krchnáková, Oľga Kvasnicová,

Radoslav Ragač, Juraj Roháč, Gábor Strešňák

Technická úprava: Marta Kalnovičová, ŠÚBA

Jazyková korektúra: Júlia Ragačová

Povolilo: MK SR 1472/96